

SÖRMLANDS- LÄTEN

Nr 4 2010

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund

Sörmlandslåten 4/2010

Medlemstidning för **Södermanlands Spelmansförbund**

c/o Annelie Sandell

Tegvägen 46, 175 53 Järfälla

postgiro: 12 24 74-0

org.nr. 818500-9233

Ansvarig utgivare: Bo Gabrielsson

Redaktion: Birgitta Stenberg, Arne Risberg, Ulf Lundgren, Annelie Sandell, Torsten Gau

Styrelseledamöter:

Ordförande: **Bo** Gabrielsson, 0151-310 41/070-204 67 35

Vice ordf: Ulf Lundgren, 08-550 864 64

Kassör: Annelie Sandell, 08-580 347 18

Sekreterare: Lennart Nordin, 0155-26 64 11

Ledamöter: Christina Frohm, 08-85 26 69

Ingvar Andersson, 016-820 80

Ove Karlsson, 0158-10875, 076-311 10 48

Suppleanter: Markus Eriksson, 070 - 768 11 20

Per Andersson, 076-580 27 82

Webb-ansvarig: Leif Wallin, 016-212 90

Försäkringar/medl. register: Lennart Nordin, 0155-26 64 11

Stugfogde: Erik Andersson, 0157-607 05

Bidrag till kommande nummer av tidningen skickas till Birgitta Stenberg, Stålhamravägen 3, 151 47 Södertälje. Elektroniska bidrag till tidningen vill vi ha som word-fil eller text-fil till birgitta@famstenberg.se.

Använd om möjligt Times New Roman, stl 11 med 1,5 i radavstånd. Bifoga gärna bilder (i jpeg-format som separata filer), det lättar upp och gör det enklare att läsa tidningen. Vi förbehåller oss rätten att redigera insända bidrag.

Fr o m 2011 sänds annonser om evenemang till leffew@algonet.se som lägger upp dem på www.sodermanlandsspelmansforbund.nu där all aktuell information återfinns.

Manusstopp nr 1/2011 - 10 mars 2011.

Teckningar i tidningen: ur gamla Sörmlandslåtar (bl a av Matts Mattsson)

Århundradets Riksspelmansstämma ägde rum i dagarna fyra mellan den 5 - 8 augusti i Stockholm. Ingela Thalén, riksordförande i Svenska folkdansringen, hade gjort ett utomordentligt arbete som projektledare för den organisatoriska delen av jubileumsstämman.

För min del inleddes det hela redan på torsdagskvällen på Musikmuseet där jag spelade till dans tillsammans med andra, både solister och grupper. Publiken var fulltalig och stämningen hög.

Jubileumskonserterna på Nybrokajen 11 i Stockholm, på fredagskvällen, var en höjdpunkt med riksspelmän från hela landet. Konferencierer var vårt förbunds Christina From och Magnus Gustafsson från Smålands musikarkiv.

Förutom att presentera kvällens program och de enskilda spelmännen gjordes en tillbakablick på riksspelmansstämman år 1910. För en engagerad publik berättade de, med både kunskap och humor, om vilka spelmän som då deltog och deras landskapstillhörighet. Ett synnerligen lyckat grepp var att under presentationen koppla samman då och nu och på det viset överbrygga hundra år. Det var en strålande konsert. För oss i publiken var det en njutning att höra så många riksspelmän på en och samma konsert.

Själva invigningen av jubileumsstämman skedde på lördagen på Sollidenscenen på Skansen

medan regnet hängde i luften för att sedan börja falla. En tapper publik satt dock kvar under uppfällda paraplyer och lyssnade intresserat till de olika framträderna. Men efter konserten med Benny Andersson och Orsa spelmän tvingades man avbryta då regnet hällde ner, och kvällens aktiviteter fick istället fortsätta på Stallet, den lilla konsertscenen, granne med Kajplats 11.

Framträdandena på riksspelmansscenen vid Kyrkhultstugan var en besvikelse. Det regnade och stugan var stängd. Någon scen var det över huvud taget inte frågan om. För att få regnskydd fick de anmälda riksspelmännen lov att flytta till Pollnästorget och där stå och spela. Utskjutande tak i allmänna, allt medan regnet sällade ner.

I Seglora kyrka var det guldmärkeskonserter både på lördag och söndag. Tyvärr var kyrkan för liten för alla som ville lyssna. På söndagen avslutades riksspelmantävlingen på Sollidenscenen. Till minne av jubileumskonserterna och som en hälsning till nästa hundraårsjubileum år 2110, fotograferades alla spelmän så som deras föregångare hade fotograferats hundra år tidigare, år 1910.

Nu väntar vi bara på nästa jubileumsstämma om hundra år!

Se vidare Ulf Lundgrens artikel längre fram i tidningen

RYKTET OM GNESTASTÄMMANS
NEDLÄGGNING ÄR BETYDLIGT ÖVERDRIVET!

Välkomna till Gnestastämman 5 februari 2011!
Nu bättre än någonsin!

Årets artister: Pelle Björnlert Johan Hedin Erik Pekkari

Det blir kurser på förmiddagen,
men i år med ett större utbud
och i år även särskild ungdomskurs.

Det blir allspel, scenspel, dansspel, buskspel, gruppspel,
visstuga, barndans men också ungdomstävling och
presentation av Sörmlands nya riksspelmän.
Boka redan nu 5/2 – 11. Mer information kommer!

Upplysningar:

Leif Johansson 070-555 89 67
Karin Ericsson Back 0736-38 14 86
Åsa Englund Jacobsson 070-675 27 97

Arrangörer: Leif Johansson, Karin Ericsson Back,
Åsa Englund Jacobsson, PeO Jacobsson, Tove Pettersson,
Södermanlands Spelmansförbund, Gåsinge Dillnäs dansgille.

Vår nya hemsida utvecklas hela tiden och nu är det dags att göra verklighet av en av de viktiga punkter som framkom på framtidsseminariet.

Med en aktiv hemsida får vi ut aktuell information snabbt.

Sörmlandslåten's förhållandevis fåtaliga utgivning försvårar för alla arrangörer att t ex annonsera om kommande evenemang. Därför har styrelsen fattat följande beslut:

Sörmlandslåten kommer i fortsättningen att ges ut med 3 nummer på år. Den kommer att innehålla artiklar och material med ett beständigt intresse. En tidning att spara.

På **hemsidan** kommer all aktuell information att ligga, t ex annonser om stämmor och träffar.

Preliminära utgivningsmånader för Sörmlandslåten är april, augusti/september och december. Bidrag skickas som tidigare till Birgitta Stenberg.

Information/annonser till hemsidan skickas till Leif Wallin, leffew@algonet.se. Bidrag till hemsidan publiceras så fort Leif får informationen.

Vi är fortfarande i stort behov av skribenter, som kan skriva på eget initiativ eller på uppdrag av redaktionskommittén. Kontakta redaktionen eller styrelsen om du är intresserad.

På bröllop i Julita

Bernt Olsson

Del 2: Festförberedelser

Aurore Lundquists långa novell Snuta-Lars-Erik och Björkhaga-Maja publicerades i Neri-kes Allehanda strax innan den kom i bokform 1887. Den kände folklivsforskaren Nils Gabriel Djurklou, som läste den i tidningen, blev förtjust och skrev en berömmande anmälan. Berättelsen är en väl berättad idyll, menar han, och det har han väl rätt i. Alldeles menlös är den emellertid inte. De medverkande personerna är åskådligt skildrade med olater och förtjänster. Men Maja och Lars Erik är det inget fel på!

Välskötta kreatur är en bondes stolthet, och särskilt gäller det hästarna, som står högst i rang av alla husdjur. De måste akta väl och inte ansträngas för mycket. Hemma vid Snuten hånder det att hästen klampar in i köket, och framme vid skänken petar han upp luckan med nosen och tar sig en av de brödkakor som där förvaras.

Alla hästar har förstås inte uppnått denna familjemedlemsstatus, och far i Snuten är heller inte alldeles främmande för att byta bort en

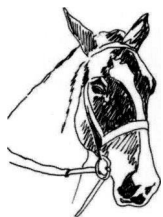
eller annan och få tag på en ny. Han nämner en sådan affär på morgonen, när han själv, hans hustru och sonen, den blivande brudgummen, är på väg hem dagen efter besöket på Björkhagen. De har ätit bastant frukost och tar farväl av Maja, sonhustrun in spe, och av hennes föräldrar, farsin och morsan i Björkhagen.

- *Dä va då en fali' styfver häst du har Snuten, säger farsin i Björkhagen. En rikti' herrgårdshäst, dä kan en då säga.*
- *Den köfte ja' på Åsmarken i höstasse. Ja' sålde e' märr å' fick den här i ställe... Märta va' nog galanter, å' ha' aldri' hatt någe' fel, men ho' tog te' å' bi gammal så ja' va' sinter te' bli å'f mä' na...*

Namnet "Åsmarken" syftar väl på Åsens marknad i Vingåker. Snutens häst hade tydligen sett ganska pigg ut vid tillfället, men så hade hon också fått en skvätt brännvin till frukost. Två unga och högdragna herrar med

"segarg" och skinnhandskar hade slagit sina lovar kring den pigga märren och hennes ägare, den gamle bonden, som de behandlade synnerligen nedlåtande. Snuten hade emellertid erbjudit dem att ta märren i utbyte mot deras egen av allt att döma skygga och svårkörd unghäst. Det hade dessa dum-huven – "di där krakmandla" – gått med på,

och Snuten hade till och med fått en tia emellan. Han var fortfarande nöjd med affären och skrattade så att tårarna rann. Far i Björkhagen skrattar med men blir sedan lite betänksam:

- *Ja, men då där va' allt ellakt ändå, Jonas. Te lura pojkar om di ögg ä' pjåkuga ä' enfaldiga då ä' ja' inte mä' om.*
- *Han sa' nog så Lars Erik mä', sade Snuten belåtet...*

Och Lars Erik själv tillägger:

- *Ja vars, märra va' bra, då' va' ingen frågan, men inte va' ja' go' på far när han kom hem ä' tala' om'ett, för en styfver bonne behöver inte vara immaruger, han ska kunna si folk rakt i syna.*

Det är ord som den allvarsamme och kyrksamme farsin i Björkhagen gillar:

- *Nog bir vi sams, du ä' ja' Lars Erik, då' hör ja', sade Björkhagen, högeligen belåten, och slog sin blifvande måg på axeln så att det smådde efter.*

Därmed har vi antytt att det finns vissa skillnader mellan brudgummens och brudens familjer. Snuten är lite mer spjuver än Björkhagen, och de båda väl ansedda bondhusturna är också de mycket olika till utseende och karaktär: Snutamor liten, brunögd, ivrig och lite nervös, Björkhagamor storväxt och trygg.

Vid Snuten var ej alltid så lugnt och godt som vid Björkhagen. Gubben gjorde nog emellanåt

sin gumma bekymmer genom sitt häftiga, lifliga lynne, som hon nog ibland retade upp genom sina onödiga bekymmer, synnerligast när gubben någon gång tagit sig en tår, hvilket dock aldrig blef en vana hos honom. Ett godt, arbetsamt hus var i alla fall äfven Snutens och kunde med skäl, äfven det, kallas för ett af ortens fjörnämsta bondehem. Egentliga orsaken till att större trefnad bodde i Majas än i Lars Eriks hem var nog den djupa, allvarliga, från allt svärmeri skilda gudsfruktan, som fans i både husbondens och husmoderns hjerta och som på sitt enkla, okonstlade vis satte sin prägel på hela deras hemlif, dock utan att hindra den naturliga glädtheten hvarken hos dem sjelfva eller deras husfolk...

Så menar författaren, prästdottern Aurore Lundquist.

Låt vara att farsin i Björkhagen är en from och godhjärtad man. Men han visar en annan sida när han får veta att en "otering" - en mindre värlatad yngling i grannskapet, en som kastat förälskade blickar på Maja - hade spridit ut onda och osanna rykten om Lars Erik, den mera lyckosamme friaren. Farsin påminner om en hjälte i en isländsk medeltidssaga när han, blek av vrede, reser sig, tar på sig rocken och går ut utan att säga något. Vi vet inte riktigt vad han gör - han har ju inte tagit spjut-tyxan med sig - men efter detta är det slut på förtalet.

Bröllop skall det bli till hösten. På Björkhagen kommer Maja och Lars Erik att som det heter "sitta ungfolk". De skall med tiden ta hela ansvaret för gården och de gamla. På Snuten har man tänkt sig en likande ordning, när äldsta dottern gift sig. Så långt har man inte kommit än, så far i Snuten blir tvungen att städsla dräng till hösten.

Men nu inleds bröllopsbestyren. Något som då känns angeläget är ett besök på Arboga marknad, och efter midsommar

skall Maja, tillsammans med Lars Erik och hans mor, begiva sig ut på den långa resan, helst försedda med mycket pengar.

En morgon stannar sålunda Snutens fjädervagn utanför Björkhagens. Lars Erik och hans moder träder in.

Gunman var klädd i hemmaväfd kappa, svart sidenfökläde och svart silkeshalsduk på hufvudet. Allt såg hederligt och duktigt ut, från morsan sjelf till den feta välmående hästen, med sin blanka sele. Matsäcksskrinet med sitt välförsedda innehåll saknades ej häller, men Björkhaga-mora ville ej vara sämre och därför hade hon äfven rustat till ett ståtligt matsäcksförråd i sitt prydliga skrin, så nog voro de försedda med matförråd för minst ett halft dussin personer för åtta dagar. Pengarna hade Lars Erik i en väldig sedelbok i bröstfickan och Maja gömde sina i barmen, ty i fickan vågade hon ej ha dem. Det förnämsta af hela utrustningen var dock fästpigekrinet, der hela det präktiga uppköpet skulle förvaras.

Inför avfärden kommer farsin i Björkhagen upp från gårdet för att få sig en pratstund med morsan i Snuten. Det blir en lång pratstund, för det finns mycket att tala om. Men äntligen kommer man iväg, och farsin skickar med följande goda råd:

- *Handla nu förståndigt å´ pruta bra å´ låt inte vässköta´ lura er, för di å´ inte te´ lita på, dom får en allt si opp mä´.*

"Västgötar" hade väl blivit en sammanfattande benämning på alla marknadsförsäljare, varifrån de än kom.

Resan tar sin rundliga tid, men fram kommer de, och Maja, som inte är så berest, förundrar sig över de stora husen i Arboga. Men vad är väl det mot kungliga huvudstaden? Den pratsamma Snuta-Lotta

har mycket att förtälja därom, för hon har varit i Stockholm. Berättelsen börjar här likna den senare så omtyckta bondkomiken:

Ack, ack, ack, sade Snuta-mora och runkade med hufvudet; om du finge si hur di har´e dana borta, då tror ja´ fülle precis åt du tappa ögo´, för där ä´ hus breddesmä´ hvartannat som ä´ så åbäkigt stora som riktiga blök. Å´ törg ä´ där som ä´ större än era storäng, å´ där ha´ di satt opp just som karar, ska´ föreställa, å´ di står på stenar å´ di ä´ bruna, bä´ stena´ å´ kara´ som står dana. Å´ så ä´ dä´ hus ikring se´n som ä´ större än våra körka.

Och så är de då på Arboga marknad. De går omkring och betraktar härligheterna. De nyper i brokiga schalar och vackra klänningstyger. Mycket finns att se, och försäljarna är pratsamma:

- *Ni får ta hela lasset och mig sjelf på köpet, om inte den varan är värd 1 riksdaler, men jag säljer den för 36 skilling bara för er skull, men var snälla och tala inte om´ett. Nå så tag duken för 8 riksdaler då, jag förlorar på den, ta mig tusan förlorar jag inte, nu svor jag på´ett, men för hennes vackra ögons skull lilla socker, skall hon väl ha den. Schal skall hon väl ha´ vet jag, och halsdukar och förkläden – och kläde, lilla hjertevän – kläde åt fästmannen, fint ska´ de vara! – Ska ni höra efter på annat håll – min själ ni får sådana varor för det priset hos någon annan – tackar allra mjukast, 30 riksdaler hela affären, tackar allra mjukast, välkomna igen, och lycka och helsa och barn och blomma! Tackar allra mjukast, välkomna igen!*
Då va´ då en faschliger en te´ prata, sade Maja, då de gingo derifrån, å´ så trodde han åt han skulle lura i oss åt han släppte åf´e så han fick li´a för e´, jo pytt ögg.

Resan har tagit flera dagar i anspråk, men så kommer de åter till Björkhagen med fästpigeskrinet välpackat: klänning, sjal, silkeshalsdukar, nettelduk, spetsar, svart sidenförkläde, vita handskar, guld- och silverring, kryddosa och kryddor, luktvatten, stycke och mössa och psalmbok åt Maja, tyg till kläder, väst, vit halsduk, silkeshalsduk, krage, hatt och vita handskar åt Lars Erik, västtyger åt gubbarna, förkläden åt gummorna, halsdukar åt drängarna och pigorna och så halsduk och en tavla med bibliskt motiv och bibelord till Kammarmoster.

Sakerna bärs in. Kaffet är färdigt, och nu blir det livat i stugan. Nyfikenheten är stor, och Maja berättar om staden och de stora husen, om positivet som de hört och om björnen som kunde dansa, och om "e' apa" och om "en stölle som stog på hufve" å hade så mycke årningar för sej" och om alla handelsmän som pratade tok. Pigorna, Ulla och Anna, står bakom gummornas ryggar och sträcker fram sina näsor:

Aldrig i sitt lif hade de hört talas om så mycken ståt, 'dä' va' ju bus som i saga om prinsessa som vart förtrollar' åf si ellaka styfmor'. Kaffekopparna hade de lemnat åt sitt öde, men sockerbitarna höllo de en bit ifrån sig mellan fingrarna, i ifvern glömmade att lägga dem ifrån sig. 'Väles den som vore så löckliger', tänkte de.

Drängen Jan Petter, som är förtjust i Ulla, söker hennes blick, men hon "völa sej inte" att titta tillbaka, dessvärre.

Kammarmoster, som med sin skickliga diplomati och talekonst så verksamt bidragit till de ungas lyckliga förening, har under Majas bortavaro vistats på Björkhagen och hjälpt till med rustningarna. Nu står hon lite vid sidan av och betraktar de inköpta varorna med kännarmin.

Men när hon fick se de ståtliga och hederliga gåforna som voro ämnade åt henne blef hon rent rådlös och ville knappast taga emot dem; tårarna runno utåt kinderna då hon såg den vackra taflan som nu skulle sitta bredvid den andra, öfver dragkistan, men först ville Lars Erik göra ram till den.

Sommaren lider, skördearbetet är i full gång, det gäller att bringa allt under tak. Bönderna hjälper varandra och undfågnar varandra stundom med kalas. Allt är inte bara möda:

På aftonen, när arbetet var slut, kunde nog ungdomen orka att samlas på logen och taga sig en ordentlig sväng, oaktadt de arbetat hela dagen. Det tycktes nästan som om de sofvo sig fullsöfda de långa, mörka höst- och vinteraftnarna, för att sedan kunna nästan oafbrutet vaka, hela sommaren.

Och så kommer hösten, och då blir det bröllop. Om detta berättas i nästa avsnitt.

Om konsten att ta – och ge – kritik.

Alla som engagerar sig i något sammanhang, som gör någonting, utsätter sig för risken att få kritik. Ibland positiv men oftast negativ. Det gäller förmodligen alla verksamheter. Positiv kritik kallas vanligen för beröm och negativ för klander eller skäll.

När kritik ges på rätt sätt kan den vara oerhört betydelsefull för utvecklingen av det man kritiserar, det gäller både den positiva och den negativa kritiken.

Om du skall ge kritik, kom ihåg att det är viktigt att det är du som tycker det du säger, göm dig inte bakom uttryck som ”vi tycker”, ”alla tycker”, m.m. Det visar bara att du inte vågar stå för det du framför.

När man går upp på scenen för att göra någonting, spela några låtar på en spelmannsstämman sjunga en sång eller vad det nu kan vara, så är man måltavla för eventuella kritiker. Och det är ju allmänt känt att de som skulle kunna utföra det du gjorde bättre, de sitter i publiken. Oavsett om det gäller musik, idrott eller vad det nu kan vara.

Efter snart ett halvsekel som spelman och musikanter, varav halva tiden som pedagog har jag fått en viss erfarenhet av att både ta och ge kritik av olika typ.

Positiv kritik är alltid roligt att få. Speciellt när man själv tycker att man gjort något bra. Men det jag märkt är att ju mer ”känd” jag blivit, ju mer okritisk har den positiva kritiken blivit. Jag har ibland gjort vad jag tycker mediokra insatser och ändå mötts av ryggdunkningar och ”Gud vad bra det var”. Då har jag ibland funderat vilken gentjänst den kritikern förväntat sig. När du gjort något bra och får positiv kritik – beröm – sug tacksamt i dig det men bemöt det inte med orden ”det där var väl inte så mycket att hurra för”, då har du förringat omdömet hos den berömmande.

Naturligtvis har jag också utsatts för negativ kritik. I början av min karriär var det ofta att jag spelade ”fel”, att det inte stod så i noterna. Den kritiken händer det att jag får höra även i dag men med den kännedom om spelpraxis i folkmusiken jag nu har så inser jag att den anmärkande nog bör läsa på lite. Ett intressant feno-

men jag märkt de senaste femton till tjugo åren är att i vissa sammanhang vänder sig inte den kritiserande till

mig utan till medlemmar i min familj med sina synpunkter. Det gäller då nästan uteslutande negativa omdömen, ett förfarande som talar för sig självt.

Om du hamnar i en situation där du förväntas ge kritik. Någon kanske frågar dig rent ut vad du tycker så tänk då på att inget är så dåligt att det inte finns något positivt att säga. Börja med det och gå sedan in på det som du tycker var mindre bra. Att använda ordet dålig är dåligt.

Bättre då att uttrycka sig om det som var mindre bra eller det som kan bli bättre. Då framstår kritiken mer som ett gott råd och förstör inte relationerna er emellan.

Den bästa positiva kritik jag varit med om uttrycktes i sex ord och inte till mig personligen.

Den folkmusikgrupp- BIRKA - jag hade i mitt jobb i Kulturskolan i Södertälje skulle ge två skolkonserter för högstadiet. Platsen var Folkets Hus stora konsertlokal, Estrad, som då rymde ca 500 åhörare. 500 diktommenderade högstadieelever på förmiddagstid, lyssnande på folkmusik och tittande på dans av gruppen Dansfötter, det kunde nog inte bli annat än kaos. När ridån gick var det tämligen stämmigt i lokalen. Vi stod som statyer i strålkastarljuset på scenen. Efter en minut kunde man höra en knappål falla. Då började vi och när vi var klara efter 45 minuter hade vi haft publiken i vår hand hela tiden. När de sedan lämnade lokalen satt några grabbar kvar på bakersta raden, precis under ljussteknikerns bås. Då hör han en av grabbarna säga: ”Fan, det här var ju bra”.

Foto: Jonas Stenberg

Spelmansförbundet har givit ut tre visböcker under slutet av 1980-talet.

Många av visorna hade redan då en ganska stor spridning bland såväl spelmän som dansare och visintresserade i övrigt. Andra fann vi i

olika uppteckningar i vårt arkiv.

Böckerna har ett behändigt format som gör dem lätta att ta med sig i instrumentlådan eller fickan. Är utmärkt som presenter om man så vill. Kan naturligtvis köpas genom att kontakta Torsten Gau. Se info på baksidan av tidningen

Vi har här gjort ett urval med tanke på stundande jultid. Väl bekomme!

Lanzens julpolska (hämtad ur Sörmländska visor del 1, sid 7)

Nu är det jula, för hej och hopp, för
mor har nyss slutat baka. Å
far han hugger en granetopp, å
sätter kärvar på taka. I
kväll ska tändas de fyra juleljus, å
driker spelman ur farfars stora krus, å
hela natta det vakas.

Upptecknad av Gustaf Wetter efter Gerda Zetterlund, Katrineholm.

Gerda hade lärt visan efter sin farmor Lantz-Britta. Hon berättade om soldaten Lantz som kom hem från sin tjänstgöring till jul.

På kvällen före julafton när han satt i stugan och allt var klart och förberett för julen sjöng han denna visa. Men endast då!

Staffansvisa (hämtad ur Sörmländska visor del 2, sid 6)

Visan är upptecknad av Nils Dencker efter Vilhelm Konrad Lindberg, Bettna. Han hade visan efter sin moder Karolina Albertina Gabrielsdotter.

Att gå staffansgång, eller "med stjärnan" var ett omtyckt nöje och levde kvar länge. Ungdomarna samlade in bröd, mat och dricka till ett kalas som avslutade julfirandet.

Idag hittar vi Staffan i de moderna Luciatågen men han hade tidigare en alldeles egen roll.

Gode morgon gode morgon, både kvinna och
man vi komma med hälsning ifrån främmande
land Vår frälsare är födder uti
Betlehems sta' Han är ock vår käre broder därför
må vi ju vara glä', Staffan var en
stalledräng Vi tackom Gud så gärna Han
vattna sina fålar fem Allt för den ljusa
stjärna Det lyser än av himmelen och
alla vackra stjärnor som på himmelen
gå. De skola i den klara vattn källan stå

Så hade de hundra åren gått. Vad vi förstår så var det stor fest den helgen i augusti 1910 när den första spelmansstämman för spelmän från hela landet anordnades. Den första Riksspelmansstämman. Det skulle bli på Skansen i Stockholm. Men det regnade på själva högtidsdagen. Skansen övergavs och festen blev av i Musikaliska Akademiens stora sal vid Nybrokajen. Och alla var där, de främsta spelmännen från varje landskap. Och Zorn själv, förstås, med hustrun vid sin sida. Kanske hade spelmännen hoppats på en storslagen tävling, deras deltagande var ju resultatet från de egna lokala tävlingarna. Men se det blev inget av detta. Nils Andersson, han med Svenska Låtar, satte stopp för planerna; en nationell tävling såg han inte vara möjlig att genomföra. Bättre med en stämma i förbrödringens anda. Detta blev som en dödsstöt för de svenska spelmanstävlingarna och en startpunkt för den svenska spelmansstämman. Och den är sig lik än idag. Det stora fotot med alla spelmän-

Foto: Leif Johansson

nen från Skansen är imponerande. Där står de, alla legenderna kända över hela landet, och så de andra vars spelmansverk kanske gjort ett mer lokalt avtryck. Och endast ett fåtal i folkdräkt (Hur kom den uppfattningen i dagen att spelmän gick omkring i gula byxor och knätofsar?) Strikt kostym och hatt var det som gällde. Två kvinnor bland de drygt 60 deltagarna, så var det då. Nu är det som väl betydligt jämnare.

"Trots att man från flera håll sökt misstänkliggöra och förlöjliga denna spelmansstämma har den blivit en stor framgång", kunde

man läsa i en av stockholmstidningarna. Många bland publiken betraktade spelmännen mer som original från landet än representer för ursprunglig allmogekonst. Mycket har hänt på hundra år men synen på spelmän, spelmanströrelsen och spelmansmusik har bestått in i våra dagar. När ska vi bli erkända som seriösa och värdefulla bärare av vårt uråldriga kulturarv, få upp vår genre på samma nivå som annan musik?

Det regnade även 2010, samma dag som hundra år tidigare, men nu fanns ingen reträttplats. I hållregnet på Skansen sökte spelmännen skydd under de få utskjutande tak som fanns då det inte gavs rum i de gamla husen. Dagen hade annars börjat med en manifestation på Sollidenscenen med alla riksspelmän som slutit upp. Många var vi och ett mäktigt allspel bjöds det på. Programmet för hela jubileumshelgen var ambitiöst och genomtänkt med start redan på torsdagen på Centralstationen; musik, information och Ingela Thalén, generalen själv, i intensiv och febril verksamhet

Foto: Bengt Pernholm

men ändå lugn och trygg. Här var utställningar, gammeldans och musikuppvisningar, föredrag och diskussioner. Och här var den stora folkmusikkonserten i Musikaliska Akademiens stora sal på fredagskvällen. Vår tids stora spelmän, de väl etablerade, men även unga kvinnor och män, i början på sina strålande karriärer, gav en enastående och

oförglömlig kväll, under ypperlig ledning av Christina Frohm och Magnus Gustavsson. Hur duktiga spelmännen var för hundra år sedan vet vi bara genom hörsägen men den kvällen 2010 fick vi verkligen prov på att våra dagars storspelmän besitter en makalös begåvning och kvalitet! Det är bara att hoppas på att den publicitet som konserten, och för övrigt

resten av jubileet, fick i massmedia, öppnade ögonen på folk i allmänhet, att detta är en musik av hög klass och av stort värde för vår egen kultur. Tidningscitatet ovan från 1910, och synen på spelmännen kanske vi slipper i fortsättningen. Vem vet? (Fan vet!)/Ulf Lundgren. riksspelman

Allsvenskan i folkmusik - inbjudan

SSR (Sveriges Spelmans Riksförbund) har beslutat att inleda en serie kurser med avsikt att lära sig låtar och spelmanskultur från alla Sveriges landskap. Tre landskap betas av åt gången, med en kurs på hösten/ vintern och en på våren

Kursen riktar sig till spelmän i hela Sverige, och kommer att innehålla både låtar och annat, t ex vilka låtar och låttypen som är vanliga, men även varför det blivit så, och lite om spelmännen och lokal kulturhistoria.

Den första kursen kommer att omfatta Skåne, Blekinge och Halland och hållas i Lund den 6-8 januari 2011. Den avslutas med Skånes Spelmansförbunds traditionella Trettonfest på lördagskvällen, en välbesökt spel- och dansfest med knytkalas (vi ordnar med knytte till kursdeltagarna).

Se mer info på www.sodermanlandsspelmansforbund.nu

Gustaf Wetterstugan eller Allt har sin tid

Anita Hedlund

GW-historik

För 30 år sen tog medlemmarna i Läggesta Stations-orkester kontakt med oss spelmän i Malmköping: Kan vi inte slå oss ihop och göra i ordning den där gamla parstugan på hembydsgården i Malmköping – göra ett riktigt spelmanshus? Sagt och gjort. Efter vederbörliga beslut i styrelsen slet vi ner trasig takpapp och drog ur, enligt uppgift i gästboken, 18 miljarder gammal pappspik. Spisar putsades, golv isolerades Vi målade lin-

oljefärg i husets ursprungliga vilda kulörer och blev vackert röd-vit-blåprickiga av att stänkmåla salens gula väggar. Och så vidare och så vidare, gästboken är en rolig läsning. Många spelmän, vänner och familjemedlemmar bidrog till stugans renovering under byggveckor och bygghelger. Högtidlig invigning 1984 med landshövding som klippte band och 10-rätters middag som på bröllop i Julita 1860.

Olika arkivgrupper har avlöst varandra med att sortera arkivmaterial, och efter byggveckorna kom arkivveckor under en följd av år. Väldigt många människor har under årens lopp kommit till arkivet för att gräva i de gamla pärmarna, bland kassetbanden och bland alla foton som länge låg i olika spridda skokartonger – innan digitaliseringens tidevarv. Lätt vindögda, lyckliga och rosiga om kinderna har de lämnat stugan långt senare än de tänkt sig, med massor av låtar och annat som de inte visste fanns med i bagaget. Stugan har fungerat som inspelningsstudio, minnesvärd var radios direktsända uppsittarkväll med rimstuga.

Wetterstugans Vänner samlades då och då under några år till knytkalas och djupdykningar i arkivet, där material hämtades för kvällens tema. Styrelsen åt sina julkmiddagar här, en gång var det –20 C utanför, det förhöjde stämningen inne i brasvärmern. Insättning av innanfönstren gav anledning till ett antal knytkalas... Den stora utställningen Trollfiol och Syndaskrynkle planerades i stugan, liksom givetvis Riksspelmansveckan. Spelmanslag och grupper, studiecirklar, lärare från musikskolor har genom åren kommit och botanisrat i arkivet. Viskurser, spelkurser, låtläger, ungdomskurser solistkurser och allehanda träffar har ägt rum, och många är vittnesbörden om hur fin och stämningsfull besökarna upplevt stugan.

Men tiderna förändras ...

Gästboken visar att besökarna under de senaste åren framför allt utgörs av den senaste och mycket idoga arkivgruppen som jobbat på och mellanlandat för att hämta och lämna material. Innanförst sätts dit och tas ut av oss närboende, numera utan kalas. Något enstaka sammandrag av ungdomar på väg till Sparre-

holmsträffen förändrar inte helhetsbilden: Gustaf Wetterstugan står numera nästan alltid tom och övergiven. Ett hus som aldrig används förfaller. Det är inte rimligt att spelmansförbundet förfogar över ett helt hus som inte längre används.

Spelmansförbundet kommer att frånräda Gustaf Wetterstugan. Endast rummet innanför köket, det som är bibliotek/arkiv kommer att fortsatt disponeras av spelmansförbundet. Resten av huset kommer att tömmas på sitt innehåll och återgå till hembygdsföreningen, som har den ursprungliga förfoganderätten över huset. En grupp har tillsatts för att planera avvecklingen av stugan. Där ingår Birgitta Stenberg, Christina Frohm, Leif Epel, Ulf Lundgren och undertecknad som sammanställande.

Stugan ska tömmas under Kristi Himmelsfärdshelgen. Det uppstår troligen nån liten fest och kanske kommer Gustafs Krog att återuppstå i miniformat för att förse alla som medverkar i flytten med mat och fika.

Välkommen att delta, det ska avslutas som det drivits i 30 år – med flaggan i topp!

Har du synpunkter och idéer kring detta är du hjärtligt välkommen att höra av dig till mig, som har styrelsens uppdrag att samordna avvecklingen av stugan.

Anita Hedlund
Tel 0157-211 21,
mobil 070-218 16 68,
mejl:
arrhedlund@mailbox.calvpsa.net

Sörmländska Folkmusikfonden till Gustaf Wetters Minne

Vid Södermanlands Spelmansförbunds årsmöte 2004 beslutades om instiftandet av Sörmländska folkmusikfonden till Gustaf Wetters minne.

Fonden är en sammanslagning av Sörmländska Folkmusikfonden, bildad 1968 på initiativ av Maj Eriksson Flenmo, och Gustaf Wetters minnesfond bildad 1977.

Ändamål

Har till uppgift att främja den svenska och speciellt den sörmländska folkmusiken. Fonden är fristående från övriga organisationer och i politiska, religiösa och liknande neutral.

Ansökan

Stipendiet riktar sig till sörmländska ungdomar under 25 år som spelar svensk folkmusik. Ansökan ska innehålla ett personligt brev till SSF (med kompletta kontaktuppgifter) där det personliga musicerandet framgår. Intressanta frågor är t.ex: Vad spelar du för instrument? Hur länge har du spelat och i vilka sammanhang? Varför spelar du svensk folkmusik? Vad skulle det betyda för dig att få ett stipendium från SSF? Det går även bra att skicka in förslag på kandidater.

Ansökan

Ansökan ska vara SSF tillhanda senast den 31 januari 2011.

Ansökan sänds till:
lnordin@glocalnet.net

Alternativt:
Södermanlands spelmansförbund
c/o Anneli Sandell
Tegvägen 46
175 53 Järfälla

Utdelning

Utdelning av stipendier sker på SSF årsmöte. Den som erhållit stipendium skall då vara beredd att framföra två låtar solo under middagen, som följer efter årsmöteshandlingarna.

Axels och Elnas minnesfond

Ändamål

Axels och Elnas folkmusikfond instiftades 1991 av riksspelmännen Axel och Elna Andersson, Nyköping. Fonden har till syfte att hjälpa yngre fiölspelande med folkmusikintresse med bidrag till instrumentköp, studier eller liknande. Fonden är fristående från övriga organisationer och i politiska, religiösa och liknande frågor neutral. Förslag till användning av fondens avkastning kan ställas till fondstyrelsen, som efter samråd med Södermanlands Spelmansförbunds styrelse äger beslutanderätt.

Utdelning

Utdelning ur fondens disponibla medel skall ske två gånger per år i samband med instiftarnas födelsedagar 27/4 och 29/10. Finns inga beviljade ansökningar lägges hela avkastningen till kapitalet.

Spelmansförbundets årsmöte 2011 äger rum den 19 mars i Malmköpings stadshus.

Separat kallelse skickas ut i början av 2011

Ev motioner ska vara styrelsen tillhanda senast fyra veckor före mötesdatum.

Bidrag till verksamhetsberättelsen

skickas till Lennart Nordin senast den 15 februari via e-post
lnordin@glocalnet.net.

Styrelsen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag.

Blomberg Arne & Carin

Törnevalla Ekstad
585 61 Lingham

Saknar du någon av våra utgåvor? Hör av dig till Torsten Gau tel 016-42 00 70 / Mestavägen 1A, 632 36 Eskilstuna, så får du ett paket med faktura. Porto/fraktkostnad tillkommer på angivna priser.

A G Rosenberg

420 Svenska Danspolskor från Södermanland och andra landskap

Pris 70:-

Rosenberg biografi

Pris 50:-

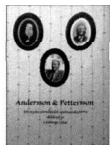

**Sörmländska visor
del I, II, III
Pris 20:-/st**

Erikssons notbok

Låtar från norra Sörmland.
Faksimilutgåva 2005

Pris 75:-

Anderssom och Pettersson
Ett stycke spelmanshistoria av
Lästringe Låtar
Ny upplaga
Pris 150:-

C A Lindblom

97 låtar ur två spelmansböcker från 1853 och 1856 med historik om spelmännen.

Pris 50:-

Låtar för allspel
Inkl CD-skiva
Pris 140.-

CD-skivor:

Låtar på Sörmländska
Ulf Lundgren
Pris 120:-

Lästringe Låtar
Pris 100:-

Hjulåkers Spelmän
Pris 100:-